

Sporočilo za javnost

Agencije EU za droge v Lizboni

ZDRAVSTVENI IN SOCIALNI ODZIVI NA PROBLEMATIKO DROG

Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami je objavil svoj prvi evropski vodnik za odzivanje na problematiko drog

(24. oktober 2017, LIZBONA **PREPOVED OBJAVE DO 11.00 ure po srednjeevropskem času / 10.00 ure po lizbonskem času**) Kako se odzvati na problematiko starejših uporabnikov heroina? Kako preprečiti smrtne primere zaradi fentanilov z zelo močnim učinkom? Kako preprečiti težave zaradi uživanja drog in alkohola na festivalih in v klubih? To je nekaj primerov vprašanj, obravnavanih v novem evropskem vodniku, ki ga je danes objavila Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA)⁽¹⁾. V vodniku z naslovom **Health and social responses to drug problems: a European guide** (Zdravstveni in socialni odzivi na problematiko drog: evropski vodnik), ki temelji na vpogledih 30 držav, je predstavljen prvi pregled razpoložljivih ukrepov in posredovanj za obravnavo posledic uporabe prepovedanih drog, ki ga je pripravila agencija. Namenjen je tistim, ki problematiko drog obravnavajo z vidika javnozdravstvenega načrtovanja, ter delavcem in zdravnikom, ki delajo neposredno z uporabniki drog.

Zaradi uporabe drog prihaja danes do številnih zapletenih težav, ki se nenehno spreminjajo, obstaja pa tudi veliko različnih programov za obravnavo raznovrstnih potreb in ciljev. Novi vodnik vsebuje praktične smernice o tem, kako bolje zasnovati, usmeriti in izvesti odzive na področju drog, ter gradnike za razvoj in uspešno izvajanje ukrepov.

Direktor centra EMCDDA Alexis Goosdeel je dejal: „Center EMCDDA je zavezan zagotavljanju pomoči oblikovalcem politik ter zdravnikom pri načrtovanju in izvajanju politik in programov, ki prispevajo k bolj zdravi in varnejši Evropi. Ta novi inovativni vodnik vsebuje pregled nekaterih glavnih trenutnih javnozdravstvenih izzivov na področju drog in podaja smernice za različne stopnje zasnov, usmerjanja in izvajanja učinkovitih ukrepov. Osebe, ki sodelujejo pri odzivanju na problematiko drog, se morajo biti pripravljene prilagajati, uvajati inovacije in razvijati nova partnerstva, da bi njihovo delo bilo še naprej ustrezno. Ta praktični vodnik jim zagotavlja orodja za odzivanje na današnjo problematiko drog, pa tudi za pripravo na prihodnjo problematiko.“

V vodniku so zdravstveni in socialni odzivi na problematiko drog obravnavani s treh vidikov odzivanja na:

- problematiko, povezano z različnimi **vrstami drog in vzorci uporabe**;
- potrebe različnih **skupin** (npr. žensk, mladih, migrantov, starajočih se uporabnikov drog) in
- problematiko v različnih **okoljih** (npr. v zaporih, nočnem življenju, na festivalih, v šolah, na delovnem mestu, v lokalnih skupnostih).

Ta publikacija, ki naj bi se uporabljala kot začetni referenčni dokument, vključuje povzetke in uporabniku prijazne oznake, ki opozarjajo na najpomembnejše informacije, primere dobre prakse ter posledice za politiko in prakso. Ima tudi vlogo portala do najrazličnejših spletnih virov, saj vsebuje povezave do dokumentov z dokazi in orodij.

Z dokazi podprti odzivi se v Evropi vse bolj uveljavljajo

V vodniku je navedeno: „Zdi se, da se z dokazi podprti odzivi v Evropi vse bolj uveljavljajo in da je zagotavljanje dobre porabe zdravstvenih virov v sedanjih finančnih razmerah pomembnejše kot kdaj koli prej.“ Vodnik poudarja pomembnost razumevanja, kateri dokazi podpirajo določen ukrep in kako jih uporabljati. V zvezi s tem zagotavlja „ocene dokazov“ za različne raziskane ukrepe (Spotlight, str. 23), vendar poudarja, da so lahko ukrepi, ki so učinkoviti v eni skupini ali okolju, v drugem okolju neučinkoviti. Ključno sporočilo, ki izhaja iz vodnika, je, da uporaba dokazov „stalno poteka“ ter da je bistveno, da se s sodelovanjem pri raziskavah ter spremljanjem in izmenjavo dobrih praks razvija zbirka znanja. Vodnik vsebuje povezavo do portala **EMCDDA** o najboljših praksah, ki vsebuje različne vire, vključno z registrom Xchange, ki je register z dokazi podprtih programov, in standarde za izboljšanje kakovosti odzivov (Spotlight, str. 164)⁽²⁾.

Koristi navezovanja stikov in oblikovanja novih partnerstev

Težave v zvezi z drogami pogosto medsebojno vplivajo ali soobstajajo z drugimi zdravstvenimi in družbenimi težavami. V vodniku je zato poudarjena vrednost sklepanja partnerstev med službami za zdravljenje odvisnosti od drog in drugimi področji (npr. zdravstvenimi storitvami na področju spolnosti in varstva duševnega zdravja, stanovanjskimi storitvami) za izboljšanje učinkovitosti in uspešnosti (Spotlight, str. 31 in 72). Nekatere skupine, kot so starajoči se uporabniki opioidov, ki so bolj izpostavljeni tveganju zdravstvenih težav, ali uporabniki drog s težavami z duševnim zdravjem, imajo posebno potrebo po povezanih storitvah. V vodniku je navedeno: „Učinkovito sodelovanje med službami je bistveno za izpolnjevanje zapletenih zdravstvenih in socialnih potreb številnih ljudi, ki imajo težave z drogami.“

Vodnik vsebuje primere različnih pristopov sodelovanja v Evropi, vključno s partnerstvi med ponudniki zdravstvenih storitev v zaporih in skupnostih, ki omogočajo zdravljenje v zaporu in nadaljevanje oskrbe po odpustu s prestajanja kazni zapora. Poleg tega lastniki klubov, policija, zdravstvene in nujne službe ter občine sodelujejo s službami za zdravljenje odvisnosti od drog pri preprečevanju in zmanjševanju težav, povezanih z uživanjem drog in alkohola v nočnem življenju (poglavje 4.2)⁽³⁾. Preučena je tudi vrednost sodelovanja z lokalnimi skupnostmi in uporabniki drog za izboljšanje izvajanja storitev. Tipični primeri so sodelovanje na področju varnih sob za uporabo drog, ki lahko zmanjšajo škodo za skupnost in uporabnika drog (Spotlight, str. 156), ter ukrepi pod vodstvom uporabnikov za okrepanje in ponovno vključevanje v družbo (Spotlight, str. 167).

Izkoriščanje možnosti, ki jih ponujajo nove tehnologije

Internet, aplikacije za družbeno mreženje, nove plačilne tehnologije in programska oprema za šifriranje spreminjajo načine nakupa in prodaje drog. Te spremembe vplivajo na trge z drogami in vzorce uporabe drog, ponujajo pa tudi nove priložnosti za zdravstvene in družbene odzive. Vodnik potrjuje: „Osebe, ki sodelujejo pri odzivanju na problematiko drog, bodo morale [...] izkoristiti možnosti, ki jih ponujajo nove tehnologije, za podporo boljšemu izvajanju preventive, zdravljenja in pobud za zmanjševanje škode, da bi bilo njihovo delo še naprej ustrezno.“

V središču pozornosti so ukrepi e-zdravja, pri katerih je mogoče z uporabo digitalnih tehnologij zagotavljati nasvete glede zmanjševanja škode zaradi uporabe drog, usposabljanje strokovnjake za zdravljenje in doseči ranljive mlade ljudi, ki morda neradi sodelujejo s formalnimi službami (Spotlight, str. 119).

Zmanjševanje težav, povezanih z drogami: priložnosti in vrzeli

Vodnik vsebuje pregled dosedanjega napredka pri preprečevanju in zmanjševanju težav, povezanih z drogami (npr. širitve nadomestnega zdravljenja z opioidi), vendar izpostavlja področja, na katerih obstajajo možnosti za nadaljnje izboljšanje. Okužbe s hepatitisom C pomenijo velik delež z drogami povezanih stroškov zdravstvenega varstva v Evropi ⁽⁴⁾. V publikaciji je navedeno: „Zaradi pojava novih oblik zdravljenja si trenutno lahko obetamo izboljšave, saj se zdi, da je izkoreninjenje te bolezni zdaj realna možnost.“ V zvezi s tem vodnik poudarja prednosti boljšega usklajevanja med službami za zdravljenje odvisnosti od drog in specialisti za bolezni jeter, da se zagotovi ustrezna razširjenost zdravljenja in da se

zaščitijo osebe, izpostavljene tveganju prihodnje ponovne okužbe (Spotlight, str. 62, slika 2.5). „Brez učinkovitega ukrepanja se bodo prihodnji stroški, povezani zlasti z okužbami s hepatitisom C, verjetno naraščajoče povečali,“ je navedeno v sklepnem delu vodnika.

Dejavniki tveganja, povezani s prevelikimi odmerki, ki so lahko usodni, so zdaj splošno znani, pri reševalnih ukrepih pa je bil dosežen opazen napredek, na primer z zagotavljanjem naloksona, ki je protisredstvo pri zastrupitvi s prevelikim odmerkom opioidov. Vendar pa vse večje število smrtnih primerov zaradi prevelikih odmerkov v Evropi kaže, da je treba razširiti zagotavljanje teh in drugih ukrepov, ki zmanjšujejo tveganje smrtnih primerov, povezanih z opioidi (sliki 2.3 in 2.4).

Novi vidiki politike in sodobne težave z drogami zahtevajo prilagodljive odzive

Novi vidiki politike in spreminjajoče se težave z drogami prinašajo nove izzive za evropske odzive na problematiko drog. Kot je bilo poudarjeno, je treba zagotoviti prilagodljivost: „[...] sodobne težave z drogami se lahko hitro spremenijo ter preobremenijo obstoječe politike na področju drog in modele odzivanja.“ Novejši izzivi vključujejo hitro pojavljanje novih psihoaktivnih snovi, kot so opioidi z zelo močnim učinkom (npr. fentanili – Spotlight, str. 52) in sintetični kanabinoidi (Spotlight, str. 81). Ker na trg z drogami vstopajo nove snovi, je treba v okviru najnujnejšega odziva izboljšati tudi toksikološke in forenzične zmogljivosti.

V vodniku je v sodobnem okviru družbeno-demografskih in gospodarskih sprememb raziskana možna ranljivost migrantov in prosilcev za azil za težave z drogami ter potreba po storitvah, ki priznavajo raznolikost in krepijo zaupanje (preglednica 3.1; slika 3.3). Nedavne spremembe zakonodajnega okvira za konopljo, ki se dogajajo v nekaterih delih Severne in Južne Amerike, so vzbudile tudi zanimanje oblikovalcev politik in javnosti v Evropi (Spotlight, str. 40)⁽⁵⁾. Na teh dveh območjih se povečuje zanimanje za izkoriščanje terapevtskih zmogljivosti zdravil na osnovi konoplje. Razvoj na področju politike v zvezi s konopljo lahko vpliva na preventivo, zdravljenje in odzive za zmanjšanje težav v zvezi s to drogo, iz inovacij zunaj Evrope pa se je mogoče veliko naučiti.

Cilj **strategije EU na področju drog za obdobje 2013–2020** je zmanjšati povpraševanje po drogah, odvisnost, zdravstvene in družbene težave, povezane z drogami, ter ponudbo drog. Ta vodnik podpira strategijo na področju zmanjševanja povpraševanja po drogah ter zdravstvenih in družbenih posledic uporabe drog.

Alexis Goosdeel je zaključil: „Menimo, da lahko center EMCDDA k zdravju in varnosti evropskih državljanov najbolj prispeva z zagotovitvijo analize težav v zvezi z drogami, s katerimi se srečujemo, skupaj s kritičnim pregledom možnih odzivov in praktičnih orodij za podpiranje političnih odločitev in prakse. Ta vodnik je naš prvi in najbolj velepotezni poskus združitve informacij o razpoložljivih zdravstvenih in družbenih odzivih na uporabo drog v Evropi v enem preprosto dostopnem viru. Vodnik s poudarjanjem vrzeli v znanju in praksi ter priložnosti za izboljšanje in razvoj zagotavlja podlago za posodobljen program dela na tem področju za prihodnja leta.“

Opombe

⁽¹⁾ Na voljo v angleščini na naslovu www.emcdda.europa.eu/responses-guide. Vodnik bo pripravljen vsaka tri leta (spletni viri se bodo redno posodabljali) ter dopolnjuje letno *evropsko poročilo o drogah* in triletno *poročilo o trgih z drogami v EU*. Skupni namen teh treh poročil je zagotoviti celovito sliko stanja v Evropi, ki bo oblikovalcem politik in zdravnikom pomagala pri razvoju politik in ukrepov, ki bodo prispevali k bolj zdravi in varnejši Evropi.

⁽²⁾ www.emcdda.europa.eu/best-practice_en

⁽³⁾ V okviru pobude *The Healthy Nightlife Toolbox* (Zbirka orodij za zdravo nočno življenje; www.hntinfo.eu —

www.emcdda.europa.eu/news/fs1/2017/emcdda-hosts-healthy-nightlife-toolbox_sl) se zbirajo in zagotavljajo informacije o ukrepih na podlagi dobre prakse glede uporabe drog in alkohola ter s tem povezane težave mladih ljudi v nočnem življenju. Evropske mreže, ki so razvile standarde dobre prakse za tiste, ki delujejo na tem področju, vključujejo projekta *Club Health* in *Nightlife Empowerment in Well-being Implementation Project* (NEWIP). V vodniku je poudarjeno vse večje zanimanje za to, kako lahko s storitvami preverjanja prisotnosti drog prispevamo k odzivom za zmanjšanje škode v nočnem življenju (Spotlight, str. 139).

⁽⁴⁾ Za več informacij glej www.emcdda.europa.eu/publications/insights/hepatitis-c-among-drug-users-in-europe_sl in www.emcdda.europa.eu/publications/pods/hepatitis-c-treatment_sl

Podpora ukrepom za preprečevanje in zmanjševanje uporabe drog in težav, povezanih z drogami, je ena izmed prednostnih nalog, določenih v strategiji agencije EMCDDA za obdobje do leta 2025: www.emcdda.europa.eu/publications/work-programmes-and-strategies/strategy-2025_en

⁽⁵⁾ Za več informacij glej www.emcdda.europa.eu/topics/cannabis-policy_sl in www.emcdda.europa.eu/topics/pods/legal-supply-of-cannabis